

Отримано: 24 жовтня 2022 р.

Прорецензовано: 7 листопада 2022 р.

Прийнято до друку: 11 листопада 2022 р.

e-mail: tsolska@vspu.edu.ua

oborovska@vspu.edu.ua

DOI: 10.25264/2519-2558-2022-15(83)-69-73

Сольська Т. М., Боровська О. О. Лабіодентальна та альвеолярна дзвінкі щілинні: тенденції вимови в національних варіантах німецької мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 15(83). С. 69–73.

УДК: 811.112.2'342.5

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2983-6704>

Сольська Тетяна Миколаївна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3688-3621>

Боровська Олена Олексіївна,

кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри німецької філології,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ЛАБІОДЕНТАЛЬНА ТА АЛЬВЕОЛЯРНА ДЗВІНКИ ЩІЛИННІ: ТЕНДЕНЦІЇ ВИМОВИ В НАЦІОНАЛЬНИХ ВАРІАНТАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

У статті досліджено синхронну варіативність лабіодентальної та альвеолярної ненапружених щілинних фонем у національних варіантах німецької мови в Німеччині, Австрії та Швейцарії. Дослідницьке завдання полягало в описі повного спектру модифікацій цих фонем у досліджуваних національних варіантах та визначенні двох чинників: 1) які модифікації зумовлені позиційно-комбінаторними умовами реалізації фонем; 2) які модифікації можна вважати специфічними для відповідних національних варіантів німецької мови.

Одержані дані базуються на акустичному аналізі репродуктивного мовлення (читання коротких оповідань Леонгарда Тома) 12 учителів німецької мови з північної Німеччини, з округу Відня та з кантонів Ааргау та Люцерн.

Отримані результати показали, що втрата дзвінкості ненапруженим лабіодентальним щілинним [v] здебільшого залежить від позиційно-комбінаторних умов його реалізації і може спостерігатися переважно в позиціях абсолютного початку фонетичного слова та після глухих шумних приголосних у всіх досліджуваних національних варіантах.

У реалізації ненапруженої альвеолярної щілинної /z/ у мовленні німців спостерігається аналогічна залежність від позиції та звукового оточення. Натомість у мовленні австрійців та німецькомовних швейцарців переважає глухий ненапружений алофон [z̥] незалежно від його позиції у фонетичному слові та звукового контексту. Тому появу цього алофона можна вважати типовою для мовлення носіїв відповідних національних варіантів німецької мови.

Ключові слова: дистинктивна ознака, модифікація, національний варіант німецької мови, щілинна фонема, опозиція за участю голосу.

Tetiana Solska,

PhD in Philology, Associate Professor of the German Philology Department,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

Olena Borovska,

PhD in Philology, Senior Lecturer of the German Philology Department,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

LABIODENTAL AND ALVEOLAR VOICED FRICATIVES: PRONUNCIATION TENDENCIES IN THE NATIONAL VARIETIES OF GERMAN

The present paper deals with the synchronic variation of the labiodental and alveolar fricative phonemes in the national varieties of German in Germany, Austria and Switzerland. Our research task was to describe the full range of modifications of these fricatives in the national varieties under investigation and to determine two conditional factors: 1) which modifications are due to positional and combinatorial conditions of sound realization; 2) which modifications can be taken to be typical of these national varieties of German.

The data collected are based on the acoustic analysis of reproductive speech (a reading of short stories by Leonhard Thoma) of 12 German teachers from Northern Germany, from the Vienna area and from the cantons of Aargau and Lucerne.

Our results showed that the frequent loss of tone by the lax labiodental fricative [v] mostly depends on the positional and combinatorial conditions of its realization and can be observed mainly in the positions of the absolute beginning of the phonetic word and after voiceless consonants in all the national varieties under investigation.

The realization of the lax alveolar fricative /z/ in the speech of the German is also dependent on its position and the sound context. Instead, in the speech of the Austrians and the German Swiss the voiceless allophone of the lax alveolar fricative [z̥] prevails regardless of its position in the phonetic word and sound context. Therefore, the occurrence of this allophone can be taken to be typical of these national varieties of German.

Keywords: distinctive feature, modification, national variety of German, fricative phoneme, voicing opposition.

Постановка проблеми. Сучасна інтерпретація німецької вимовної норми засновується на результатах новітніх соціофонетичних досліджень і визначається послідовним розмежуванням німецького, австрійського та швейцарського варіантів німецької орфоєпії та акцентуванням уваги на плюрицентричному розвитку німецької мови (Kreth et al., 2009; *Duden. Das Aussprachewörterbuch*, 2015). У зв'язку з цим усе більше експериментальних робіт спрямовано на опис фонетичних характеристик мовлення носіїв німецької мови в Німеччині, Австрії та Швейцарії (Bürkle, 1995; Christen, 2001; Ehrlich, 2009; Hirschfeld et al., 2013; Hove, 2007; Moosmüller et al., 2015; Solska, 2021). Проте дотепер невирішеною залишається низка питань, пов'язаних зі встановленням загальних і національно специфічних модифікацій вокалізму та консонантизму, під

якими розуміються процеси алофонічного варіювання голосних і приголосних, зокрема лабіодентальної та альвеолярної ненапружених щілинних фонем у національних варіантах німецької мови в Німеччині, Австрії та Швейцарії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У Хіршфельд та Б. Зібенхар вказують на те, що опозиція дзвінких ненапружених /b d g v z z'/ та глухих напружених шумних приголосних /p t k f s f'/ за участю голосу має місце лише в німецькому національному варіанті німецької мови. Натомість зазначена опозиція фонем реалізується в австрійському та швейцарському національних варіантах німецької мови не як протиставлення "дзвінкий" – "глухий", а як диференціація за тривалістю та ступенем напруженості, оскільки ненапружені зімкнені та щілинні є завжди глухими [b̥ d̥ g̥ v̥ z̥ z̥'] (Hirschfeld et al., 2013: 133-134).

Я. Ебнер зазначає, що носії австрійського національного варіанта німецької мови не розрізняють дзвінкого [z] та глухого [s] дентальних щілинних, при цьому дзвінкий [z] вживають лише професійні диктори (Ebner, 2011: 42).

На основі дослідження австрійських приголосних ненаголошених складів М. Бюркле встановив, що частка дзвінких алофонів дентальної [z] не перевищує 10 % корпусу проаналізованих алофонів ненапруженої щілинної /z/, натомість найбільш репрезентативним є глухий ненапружений варіант [z̥]. Проте втрата дзвінкості алофонами фонем /z/ не призводить до нейтралізації фонологічного протиставлення кореляційної пари /z/ – /s/, яке здійснюється завдяки параметру напруженості (Bürkle, 1995: 63-64; 204-205).

С. Моосмюллер, К. Шмід та Ю. Брандштеттер вказують на те, що в австрійському вимовному стандарті усі шумні приголосні є глухими, за винятком лабіодентального щілинного, який переважно вимовляється як апроксимант. Дентальний щілинний /s/ може одзвінчуватися в інтервокальній позиції (Moosmüller et al., 2015: 341).

На основі дослідження мовлення австрійських студентів педагогічних спеціальностей К. Ерліх встановила, що частка дзвінкої реалізації щілинної /z/ складає в межах 10 – 20 % та не виявляє суттєвої залежності від звукового оточення. На початку складу відсоток глухого [s] перевищує 50 %, в середині слова є дещо нижчим (Ehrlich, 2009: 92).

Згідно даних орфоепічного словника за редакцією С.-М. Крех, в австрійському національному варіанті для щілинної фонем /z/ властива реалізація в усіх позиціях як глухої ненапруженої [z̥], наприклад: *Sack* ['zak], *Käse* ['ke:zə] (Krech et al., 2009: 241).

За даними орфоепічного словника „*Duden. Aussprachewörterbuch*“ альвеолярна /z/ реалізується в австрійському та швейцарському національних варіантах на початку та в середині складу як глухий ненапружений щілинний [z̥]. У швейцарському національному варіанті поширена реалізація фонем /v/ в словах іншомовного походження в середині слова як глухого [v̥] / [f]: *No[v̥]ember*, *pri[v̥]at* (*Duden. Das Aussprachewörterbuch*, 2015: 71).

Згідно І. Хове, у швейцарському національному варіанті ненапружена щілинна /z/ може визначатися певною варіативністю. На початку та в середині складу поряд з дзвінкими реалізаціями [z] можлива глуха ненапружена артикуляція [z̥], наприклад *sagen* ['za:gən]. Наприкінці складу можливі як посилення до глухого напруженого алофона [s], так і глухе ненапружене вимовлення щілинної [z̥], наприклад *Gras* ['gva:s] (Hove, 2007).

Аналіз наведених вище даних дозволяє встановити, що фонетичні характеристики щілинних визначаються частково неідентично. З іншого боку, додаткового висвітлення потребує питання залежності фонетичних характеристик альвеолярної та лабіодентальної щілинних фонем від позиційно-комбінаторних умов їхньої реалізації в мовленні німців, австрійців та швейцарців.

Метою статті є встановлення спектру алофонічного варіювання лабіодентальної /v/ та альвеолярної фонем /z/ у підготовленому мовленні німців, австрійців і швейцарців задля встановлення модифікацій цих фонем, 1. зумовлених позиційно-комбінаторними умовами їхньої реалізації, 2. специфічних для відповідних національних варіантів німецької мови.

Матеріал дослідження та методи. Дослідження фонетичних характеристик щілинних приголосних здійснено на матеріалі підготовленого мовлення носіїв німецького, австрійського та швейцарського національних варіантів німецької мови, представленого читанням оповідань Леонгарда Тома. Вибір підготовленого мовлення зумовлений необхідністю досліджувати фонетичні одиниці сегментного рівня в ідентичних контекстуальних умовах, оскільки встановлено, що фонетичні характеристики голосних і приголосних залежать не лише від їхніх інгерентних властивостей, але й значною мірою – від звукового оточення (Machelett, 1994; Solska, 2021), позиційно-комбінаторних і функціонально-стилістичних умов реалізації фонем (Nakkarainen, 1995; Solska et al., 2022; Steriopolo, 2013). У зв'язку з цим важливою передумовою вбачається використання матеріалу дослідження, ідентичного за жанром, функціональним стилем, емоційним забарвленням та лексичним складом. Матеріал дослідження загальною тривалістю звучання 4 години 42 хвилини записаний у фонетичній лабораторії Київського національного лінгвістичного університету, а також за допомогою цифрового диктофону Olympus WS-760M у лінійному форматі PCM.

Еталонними характеристиками алофонів щілинних фонем слугували зразки їхнього звучання у фонетичній базі Міжнародної фонетичної асоціації в ізолювано прочитаних словах "ava", "aza" в оточенні голосних низького підняття (*Handbook of the International Phonetic Association: A Guide to the Use of the International Phonetic Alphabet*, 2007).

Дикторами запрошено 12 вчителів німецької мови з північної Німеччини, з округу Відня та з кантонів Ааргау та Люцерн. Вибір цільової групи вчителів умотивований тим, що носіями національних варіантів можна вважати насамперед освічених мовців з академічним підґрунтям (Moosmüller et al., 2015). Крім того, як вчителі німецької мови диктори в певному сенсі виступають прикладом для наслідування, оскільки їхня вимова сприймається учнями як відповідна нормі. Натомість згідно С. Моосмюллер вимова професійних дикторів в засобах масової інформації з методологічної точки зору не цілком придатна для характеристики стандартної вимови австрійців, оскільки австрійські диктори новин навчаються відповідно до орфоепічних норм національного варіанта німецької мови у Німеччині, що може призвести до використання відповідних особливостей вимови в австрійських ЗМІ (Moosmüller et al., 2015). Професійні диктори з німецькомовної Швейцарії також можуть значною мірою орієнтуватися на вимовний стандарт національного варіанта німецької мови в Німеччині, що може бути спричинено недостатньо розробленою внутрішньою кодифікацією стандартної вимови у Швейцарії (Christen, 2001: 150).

Регіональний розподіл дикторів зумовлений тим, що вимова дикторів з північної Німеччини традиційно вважається більшою мірою відповідною кодифікованій нормі вимови, зокрема, щодо реалізації контрасту шумних приголосних за участю голосу та напруженістю (Hakkarainen, 1995).

Стосовно дикторів національного варіанта німецької мови в Австрії враховано вказівку на те, що австрійський вимовний стандарт регіонально розташований у міських центрах, зокрема у Відні та Зальцбурзі (Moosmüller et al., 2015).

Дикторів національного варіанта німецької мови у Швейцарії обрано з кантонів Ааргау та Люцерн з метою уникнення можливої регіональної варіативності у вимові, яка не становить предмет цього дослідження. Відтак, результати представленого дослідження можуть розглядатись як репрезентативні саме для зазначеної цільової групи дикторів із вказаних вище регіонів.

Усі диктори становлять відносно гомогенну групу за віком та освітнім рівнем, що дозволяє встановити, якою мірою фонетична реалізація німецьких ненапружених щільних визначається такою змінною, як національна приналежність мовців.

Під час дослідження застосовано як аудитивний, так і інструментальний види аналізу. В рамках інструментального аналізу за допомогою програми *PRAAT Version 6.1.54* одержано об'єктивні спектральні характеристики приголосних та встановлено важливі акустичні кореляції їхніх модифікацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слуховий та акустичний види аналізу реалізації лабіодентальної /v/ та альвеолярної /z/ ненапружених щільних фонем у наголошеній позиції фонетичного слова показали, що основною модифікацією, якої зазнають алофони фрикативних /v/, /z/ у підготовленому мовленні носіїв трьох національних варіантів німецької мови, є втрата дзвінкості, яка може бути як частковою, так і повною. Однак оскільки у системі фонетичної транскрипції Міжнародної фонетичної асоціації ці відтінки не розмежовуються, в пропонованому дослідженні частково оглушені ненапружені алофони позначено як [v], [z], а повністю оглушені ненапружені варіанти – [vʰ], [zʰ].

Лабіодентальна ненапружена щільна фонема /v/. Дані табл. 1 відображають розподіл алофонів щільної /v/ в абсолютному початку фонетичного слова після паузи перед голосним, у передвокальній позиції після глухих шумних і сонорних приголосних, а також в інтервокальній позиції.

Аналіз наведених даних дозволяє встановити певну залежність вияву дзвінкості алофонами фонем /v/ від позиційно-комбінаторних чинників реалізації фонем у мовленні, що типово для підготовленого мовлення носіїв усіх трьох національних варіантів німецької мови.

Так, частка дзвінкого ненапруженого алофона [v] є максимальною у позиції після сонорних приголосних перед голосним та між голосними у мовленні німців (95,7% та 100% відповідно), австрійців (100% та 93,5%) і швейцарців (100% і 86,7%). Разом з тим, у зазначених позиціях можлива поява повністю глухого ненапруженого відтінку [vʰ], який складає 6,5% у записах австрійців, 4,3% – у записах німців та має найбільшу частотність у мовленні швейцарців – 13,3%, наприклад: *an* d[ə]_ 'vʰ]and, gehen_ 'vʰ]ieder, das_ neue_ 'vʰ]ohnmobil, wie_ 'vʰ]ar_es, w[a]_ 'vʰ]underbar.

Таблиця 1

Реалізація лабіодентальної щільної фонем /v/ у мовленні носіїв національних варіантів німецької мови в Німеччині (НВН), Австрії (НВА) та Швейцарії (НВШ) (у %)

Фонема	НВ	Позиція Алофони	АП перед голосними	передвокальна після приголосних		інтервокальна
				глухих шумних	сонорних	
/v/	НВН	v	62,5	10,5	95,7	100
		v̥	8,3	21,1	–	–
		vʰ	29,2	68,4	4,3	–
	НВА	v	74	25	100	93,5
		v̥	–	15	–	–
		vʰ	26	60	–	6,5
	НВШ	v	60	21,8	100	86,7
		v̥	–	–	–	–
		vʰ	40	78,2	–	13,3

Виявлена модифікація об'єктивно підтверджується даними сонаграм слова "braver", представлених на рис. 1.

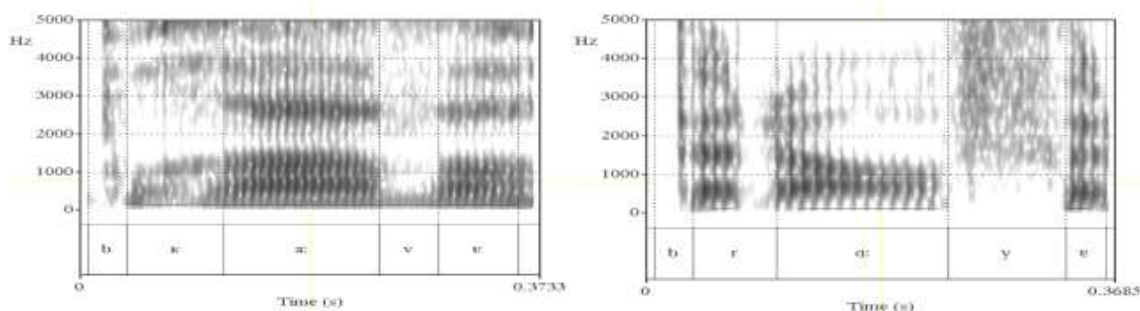

Рис. 1 Сонаграми слова "braver" у підготовленому мовленні диктора К.Г. (НВН – ліворуч) та диктора З.В. (НВШ – праворуч)

Сонаграма ліворуч відображає нормативну реалізацію лабіодентальної /v/ у слові "braver" як дзвінкого ненапруженого алофона [v], акустична картина якого містить період основного тону, ускладнений шумовими складовими, які рівномірно розподілені по всьому спектру приголосного. Повністю оглушений варіант [v̥] губно-зубної /v/, унаочнений на сонаграмі праворуч, визначається відсутністю частоти основного тону на всій ділянці спектру, а також значним посиленням інтенсивності фрикативного шуму, що вказує на глухий характер вимовлення консонантного сегмента.

У позиції абсолютного початку фонетичного слова після паузи спостерігається збільшення коефіцієнта вживання оглушених варіантів, головним чином, повністю оглушеного відтінку [v̥] приголосної /v/, на який припадає 29,2% у мовленні німців, 26% – в австрійському вимовлянні, та 40% – у мовленні швейцарців.

Максимальна втрата дзвінкості алофонами фонемою /v/ має місце внаслідок прогресивної асиміляції за глухістю після глухих шумних приголосних, де загальна частка оглушених відтінків сягає 89,5% у мовленні німців, 75% – австрійців, 78,2% – швейцарців, приміром: 'z[v]ei_ 'Stündchen, nicht_ ' [v]ahr, findet_ ' [v]aldemar, 'Sch[v]arzbrot, denk_ ' [v]aldemar, aber_ ich_ ' [v]arne_ euch, muss_ ich_ ' [v]arten, ich_ ' [v]eiß.

Таким чином, ненапружена лабіодентальна фонема /v/ характеризується певною варіативністю вияву диференційної ознаки "участь голосу" у підготовленому мовленні носіїв усіх трьох досліджуваних національних варіантів німецької мови. При цьому ступінь модифікації алофонів щільної /v/ значною мірою залежить від позиційно-комбінаторних умов її реалізації: позиції абсолютного початку фонетичного слова та після глухих шумних приголосних сприяють появі оглушених варіантів лабіодентальної /v/.

Альвеолярна ненапружена щільна фонема /z/. У таблиці 2 наведено дані щодо дистрибуції алофонів альвеолярної щільної /z/ в абсолютному початку фонетичного слова після паузи перед голосним, у передвокальній позиції після глухих шумних і сонорних приголосних, а також в інтервокальній позиції.

Таблиця 2

Реалізація альвеолярної щільної фонемою /z/ у мовленні носіїв національних варіантів німецької мови в Німеччині (НВН), Австрії (НВА) та Швейцарії (НВШ) (у %)

Фонема	НВ	Позиція Алофони	АП перед голосними	передвокальна після приголосних		інтервокальна
				глухих шумних	сонорних	
/z/	НВН	z	33,3	5,5	93,3	79,2
		z̥	6,7	5,6	–	1,9
		z̥ ^s	60	76,7	6,7	18,9
		s	–	12,2	–	–
	НВА	z	–	–	12,9	31,5
		z̥	–	–	6,5	8,1
		z̥ ^s	100	85,7	80,6	60,4
		s	–	14,3	–	–
	НВШ	z	–	–	9,4	14,7
		z̥	–	–	3,1	2
		z̥ ^s	100	83,9	87,5	83,3
		s	–	16,1	–	–

Згідно з табличними даними, найвищий відсоток дзвінких реалізацій [z] дентальної /z/ притаманний мовленню дикторів-німців (93,3% перед голосними після сонорних, 79,2% – в інтервокальній позиції). Проте навіть у вимові представників півночі Німеччини диференційна ознака "участь голосу" щільної /z/ виявляється нестабільно, що підтверджується значною часткою повністю оглушеного відтінку [z̥], встановленого у позиції між голосними (18,9%), в якій нормативно передбачено дзвінке ненапружене вимовлення алофонів фрикативної /z/, наприклад: *sowie* [z]o, *ihr* Fri '[z]eur, *zu* 'Hau[z]e, *und* 'bö[z]e, *macht* eine_ 'Pau[z]e.

Позиція абсолютного початку фонетичного слова після паузи перед голосним характеризується істотним збільшенням коефіцієнта частково [z̥] (6,7%) і повністю оглушеного [z̥^s] (60%) алофонів, у той час як на дзвінкий ненапружений варіант [z] припадає лише 33,3% реалізацій, приміром: '[z̥]o_ geht_ das, '[z̥]ieh_ mal, '[z̥]agen_ alle.

Втрата дзвінкості алофонами передньоязикової зубної /z/ відбувається найбільш інтенсивно (94,5%) в результаті прогресивної асиміляції за глухістю до глухих шумних приголосних у передвокальній позиції, де повністю оглушений ненапружений варіант [z̥] вимовляється дикторами-німцями у 76,7% випадків, а дзвінкий ненапружений [z] складає найнижчий відсоток уживання – 5,5%. Унаслідок уподібнення до попередніх напружених щільних поряд з оглушенням має місце посилення алофонів фонемою /z/ до повністю глухого напруженого відтінку [s], частота появи якого становить 12,2%, наприклад: *es*_ '[s]ind, *ach*_ '[s]o, *auf*_ '[s]ie, *wenn*_ es_ '[s]ein_ muss.

Дослідження фонетичних характеристик алофонів щільної /z/ у мовленні дикторів австрійського і швейцарського національних варіантів німецької мови дає змогу встановити високий ступінь оглушення її відтінків. Так, вимовлення дзвінкого ненапруженого алофона [z] австрійцями не перевищує 31,5% випадків в інтервокальній позиції, 12,9% – після сонорних приголосних, а мовлення дикторів зі швейцарського ареалу характеризується найменшим відсотком уживання дзвінкого ненапруженого алофона [z], частка якого складає 14,7% реалізацій між голосними й сягає лише 9,4% в оточенні сонорних приголосних.

Найбільш поширеною реалізацією передньоязикової зубної фонемі /z/ в підготовленому мовленні дикторів-австрійців та швейцарців є повністю оглушений ненапружений алофон [z^s], який з'являється з максимальною частотою (в межах 60,4 – 100% у мовленні австрійців; 83,3 – 100% – у мовленні швейцарців) в усіх досліджуваних фонетичних позиціях: [z] *o_geht_das, fast*, [z] *echs, jeman[t]*, [z] *agt_wieder, auf_dem*, [z] *ofa_liegen, ein*, [z] *üßer, sowie* [z] *o, zu_Hau* [z] *e_bleiben, wenn_alles_ge* [z] *agt_ist, be* [z] *onders_langweilig*.

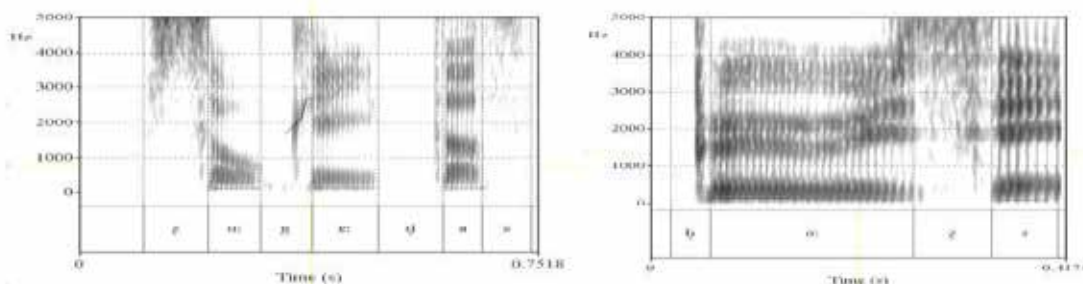

Рис. 2 Сонограми ФС "so geht das" (ліворуч) та слова "böse" (праворуч) у ПМ диктора К. Г. (НВА)

Одержані висновки аудитивного аналізу підтверджуються акустичними характеристиками ФС "so geht das" та слова "böse", представлених на рис. 2.

Розгляд показників наведених сонограм дозволяє констатувати відсутність періоду основного тону, а також посилення шумових складових у височастотному діапазоні спектру приголосних, що свідчить про повну втрату дзвінкості та вимовляння на місці ненапруженої дентальної фонемі /z/ повністю оглушеного алофона [z^s] як в абсолютному початку фонетичного слова "so geht das" після паузи, так і в інтервокальній позиції у слові "böse".

Висновки. Ненапружена лабіодентальна фонема /v/ характеризується певною варіативністю вияву диференційної ознаки "участь голосу" у підготовленому мовленні носіїв усіх трьох досліджуваних національних варіантів німецької мови. При цьому ступінь модифікації алофонів щільної /v/ значною мірою залежить від позиційно-комбінаторних умов її реалізації: позиції абсолютного початку фонетичного слова та після глухих шумних приголосних зумовлюють оглушення варіантів лабіодентальної /v/.

Розгляд алофонічного варіювання фонемі /z/ в аудіозаписах носіїв німецького національного варіанта дозволяє встановити, що в інтервокальній позиції та в оточенні сонорних приголосних превалює дзвінкий ненапружений алофон [z], у той час як позиція абсолютного початку фонетичного слова, а також після глухих шумних приголосних відзначається переважанням повністю оглушеного ненапруженого відтінку [z^s]. Отримані дані свідчать про те, що втрата дзвінкості алофонами дентальної /z/ у підготовленому мовленні дикторів-німців значною мірою зумовлюється впливом позиційно-комбінаторних чинників.

Натомість відсутність основного тону становить інгерентну ознаку алофонів ненапруженої фонемі /z/ австрійського та швейцарського національних варіантів німецької мови, яка стабільно проявляється незалежно від їхньої позиції у фонетичному слові та звукового оточення. Отже, глухий ненапружений щільний [z] виступає типовим алофоном дентальної фрикативної фонемі /z/ у підготовленому мовленні дикторів-австрійців та швейцарців.

References::

1. Boersma, P. & Weenik, D. Praat: doing phonetics by computer. URL: <http://www.fon.hum.uva.nl/praat/>
2. Bürkle, M. (1995). *Zur Aussprache des österreichischen Standarddeutschen: die unbetonten Silben*. Frankfurt am Main; Berlin; Bern; New York; Paris; Wien: Lang.
3. Christen, H. (2001). Die regionalen Besonderheiten der deutschen Standardsprache in der Schweiz. In: Knipf-Komlósi, E. and N. Berend (eds) *Regionale Standards. Sprachvariationen in den deutschsprachigen Ländern*, 120–159. Budapest: Pécs.
4. Duden. *Das Aussprachewörterbuch*. Berlin: Dudenverlag. (2015).
5. Ebner, J. (2011). *Duden. Österreichisches Deutsch*. Mannheim; Zürich: Dudenverlag.
6. Ehrlich, K. (2009). *Die Aussprache des österreichischen Standarddeutsch*. Dissertation. University of Vienna. Philologisch-Kulturwissenschaftliche Fakultät.
7. Hakkarainen, H. J. (1995). *Phonetik des Deutschen*. München: Fink.
8. *Handbook of the International Phonetic Association: A Guide to the Use of the International Phonetic Alphabet*. Cambridge: Cambridge University Press. (2007).
9. Hirschfeld, U. and B. Siebenhaar. (2013). Aussprachevielfalt im Deutschen. *Deutsch als Fremdsprache*. 50: 131-140.
10. Hove, I. (2007). *Schweizer Hochdeutsch. Die Aussprache des Deutschen in der Schweiz*. Vortrag, gehalten an der Jahrestagung des Schweizerischen Vereins für die deutsche Sprache und der Gesellschaft für deutsche Sprache, Luzern, 22. Juni 2007. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/20642990.pdf>
11. Krech, E.-M., E. Stock, U. Hirschfeld and L. Ch. Anders. (2009). *Deutsches Aussprachewörterbuch*. Berlin; New York: Walter de Gruyter.
12. Machelett, K. (1994). *Das Lesen von Sonagrammen in der Phonetik*. München: LMU.
13. Moosmüller, S., C. Schmid, and J. Brandstätter. (2015). Standard Austrian German. *Journal of the International Phonetic Association*. 45/3: 339–348.
14. Solska, T. (2021). Die Realisierung der Plosive in den Nationalvarietäten des Deutschen in Deutschland, Österreich und in der Schweiz. *Linguistica Pragensia*. 31(1): 74–89.
15. Solska, T., O. Borovska, K. Poseletska, N. Vyshyvana. (2022). Untersuchung zu der Realisierung des Phonems /r/ im unbetonten wortfinalen Silbenanlaut in der modernen deutschen Spontanrede. *Linguistica Silesiana*. 43: 7–23.
16. Steriopolo, O. (2013). Neuere Entwicklungsprozesse in der Phonetik des Deutschen. *Germanistik in der Ukraine*. Jahrbuch 8: 114–130.